

KOULUPOISSAOLOJEN ENNALTAEHKÄISY, SEURANTA JA PUUTTUMINEN

Toimintaopas

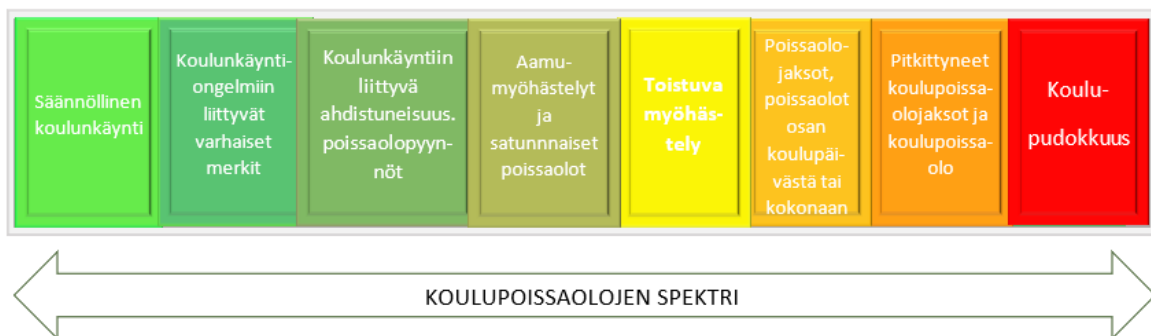
Koulupoissaolojen ennaltaehkäisy ja seuranta Jämsän perusopetuksessa ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ja alle 18-vuotiaat nuoret ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisuus alkaa sinä lukuvuonna, kun lapsi täyttää 7 vuotta. Huoltajan tulee huolehtia siitä, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuuden ([Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, 9 §](#)). Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. ([Perusopetuslaki 628/1998, 26 §](#)).

Ennaltaehkäisevä toiminta

Koulun tehtävänä on tukea oppilaiden koulunkäyntikykyä yhdessä muiden koulun toimijoiden ja huoltajien kanssa. Opettajat ja muut koulun aikuiset voivat ennaltaehkäistä koulupoissaolojen syntymistä panostamalla oppilaiden hyvinvointiin ja yhteisöllisyyteen (ks. Perusopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskeluhoitosuunnitelma linkistä [Jämsän perusopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen opiskeluhoitosuunnitelma](#)).

Koulupoissaolojen kierre alkaa tavallisesti lisääntyneistä myöhästelyistä ja yksittäisistä poissaoloista. Mitä säännöllisemmiksi ja pitkäkestoisemmiksi poissaolot käyvät, sitä hankalampaa oppilaan on palata takaisin säännölliseen koulunkäyntiin. Juuri siksi koulussa onkin tärkeää kiinnittää huomiota oppilaan myöhästelyyn ja lisääntyviin poissaoloihin jo varhaisessa vaiheessa. Koulupoissaolojen spektriä voi käyttää huolen tason arvioinnin apuna.

(Lähde Kearney, González, Graczyk, Fornander 2019, muokattu)

Koulunkäynnin haasteet ja poissaolojen taustalla olevat syyt näkyvät usein ensimmäiseksi kotona. Kotona ollaan tavallisesti tietoisia kouluun lähtemisen haasteista ja poissaoloista. Tosin haasteisiin ja poissaoloihin voi oppilas itse tai huoltajakin joskus ”sokeutua”. Pitkittyvien koulupoissaolojen ennaltaehkäisyn kannalta on äärimmäisen tärkeää, että koulun ja kodin välinen yhteistyö on säännöllistä ja toimivaa.

Ongelmallisten poissaolojen määritelmiä

Ongelmallisten poissaolojen määritelmä vaihtelee, mutta tutkimusten perusteella on merkitykselliseksi todettu seuraavat raja-arvot:

- 25 % poissa viimeisen kahden viikon aikana ja/tai
- suuria vaikeuksia lähteä kouluun viimeisen kahden viikon aikana, mikä haittaa perheen arkea ja/tai
- 10 päivän poissaolo 15 viikon ajanjaksolla

(Lähde KouluKunnossa läsnäolomalli)

Huoli puheeksi

Oppilaat, joille kertyy ongelmallisia koulupoissaoloja, eivät ole yhtenäinen ryhmä. Koulupoissaolo-oireilu voi näyttäytyä esimerkiksi mielialaoireina, fyysisenä oireiluna tai käyttöhäiriöinä. Erilaiset riskitekijät voivat puolestaan lisätä alttiutta poissaoloihin. Olennaista on riskitekijöiden varhainen tunnistaminen. Riskitekijöitä voivat olla esimerkiksi oppimisvaikeudet (mukaan lukien tunnistamattomat oppimisvaikeudet), mielialaan, tunteiden säätelyyn sekä käyttäytymiseen liittyvät haasteet, huono kouluilmapiiri, heikko oppilas-opettajasuhde, kiusaaminen, yksinäisyys, fyysiset oireet, vähäinen kodin ja koulun yhteistyö ja heikko kotoa saatu koulunkäynnin tuki, haasteet ystävyys- tai perhesuhteissa tai ylisuojelevat huoltajat.

Luvattomiin poissaoloihin, myöhästelyyn ja toistuviin poissaoloihin tietyiltä tunneilta tai tietynä ajankohtana tulee puuttua välittömästi. Samoin minkä tahansa muun koulupoissaoloihin liittyvän huolen herätessä asiaan tulee tarttua heti. Poissaoloihin puuttuminen alkaa tiedon koostamisella: Millaisia syitä koulupoissaolojen taustalla voi olla, millaiset tekijät tukevat koululäsnäoloa, mitkä ylläpitävät ongelmaa, mikä on suurin haaste jne.?

Poissaoloihin puuttumisen ensiaskeleet:

- Keskustelu oppilaan kanssa kasvotusten
- Keskustelu huoltajien kanssa puhelimitse
- Poissaolojen taustasyiden selvittämiseen tarkoitettujen kyselyjen hyödyntäminen ([Kyselyt koulupoissaolojen oireiden ja syiden kartoitukseen](#))
- Pedagogisten tukitoimien tarkastaminen ja tarvittavan tuen järjestäminen
- Koulun muiden työntekijöiden konsultointi (koulun ja opiskeluhuollon henkilöstö)
- Poissaolojen entistä tiiviimpi seuraaminen (myös tukitoimena yhdessä oppilaan ja huoltajien kanssa sovitusti)
- Toimintasuunnitelman tekeminen

Luokanopettajan/-valvojan tulee keskustella oppilaan kanssa heti huolen herätessä. Oppilaalle tulee antaa mahdollisuus kertoa poissaolotilanteestaan omin sanoin. Tarkoituksena on selvittää oppilaan oma näkemys ja mahdollinen tuen tarve häntä syyttämättä tai syyllistämättä. Oppilaan voi olla vaikea kertoa syytä poissaoloilleen. Oppilas ei välttämättä itse tunnista poissaolojen perimmäistä syytä. Turvallinen ilmapiiri ja uteliaan avoin lähestyminen voivat johdattaa oikeille jäljille.

Kysymyksiä keskustelun tueksi

- Miltä koulunkäynti tuntuu?
- Onko koulussa jokin asia, joka voitaisiin tehdä toisella tavalla? Entä kotona?
- Onko oppilas huolissaan jostakin asiasta?
- Mitä oppilas tekee kotona poissaolopäivinä?
- Onko kouluun lähdössä tai koulussa jokin asia, joka jännittää tai ahdistaa?
- Miten oppilas haluaisi asioiden olevan tai miten ongelma voitaisiin ratkaista?
- Onko koulussa opettaja tai joku muu aikuinen, jonka puoleen oppilas voi halutessaan kääntyä?
- Kerro oppilaalle ja huoltajalle mahdollisuudesta tehdä koulupoissaolokysely tilanteen kartoittamiseksi.

Hyvän oppilas-opettajasuhteen merkitys korostuu entisestään poissaolojen lisääntyessä. Tässä vaiheessa tulee kiinnittää erityistä huomiota oppilaan kouluun kiinnittymiseen sekä vaalia läsnäoloa ja huomioida oppilas positiivisesti. Opiskeluhoitohenkilöstöä (opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelut sekä kouluterveydenhuolto) tulee konsultoida sekä pyytää mukaan koulun ja kodin yhteistyöhön matalalla kynnyksellä.

Wilma koulupoissaolojen seurannan tukena

Luokanopettaja/-valvoja ja rehtori voivat seurata oppilaiden koulupoissaoloja Wilman poissaoloraporttien avulla. Opettaja voi seurata luokkansa poissaoloja ajantasaisesti Wilman poissaoloraportin avulla. Rehtori voi seurata poissaoloja koko koulun tasolla. Raportti luokittelee poissaolot koulupoissaolomallin poissaolorajojen mukaisesti (>30 h, >50 h ja > 70 h).

Poissaoloraportti löytyy Wilman kohdasta Tulosteet -> Poissaolo- ja reagointiraportti (varhainen puuttuminen).

POISSAOLOJEN SEURANTA JA NIIHIN PUUTTUMINEN PERUSOPETUKSESSA

Poissaoloihin (luvatun poissaolo, sairauspoissaolo ja muu poissaolo) **puuttuminen perusopetuksessa**

Toimintaohje opettajalle eri poissaolotasoilla

Poissaolot yli 30 tuntia

1. Luokanopettaja/-valvoja keskustele oppilaan kanssa ja ottaa yhteyttä kotiin puhelimitse tai Wilma-viestitse.
2. Luokanopettaja/-valvoja ohjaa oppilasta ja huoltajaa täyttämään koulupoissaolokyselyt matalalla kynnyksellä [Kyselyt koulupoissaolojen oireiden ja syiden kartoitukseen](#).

3. Luokanopettaja/-valvoja täyttää varhaisen puuttumisen lomakkeen ja arvioi jatkotoimien tarpeen. Varhaisen puuttumisen lomake löytyy kyseisen oppilaan välilehdeltä Tuki -> Muut asiakirjat -> (mene kohtaan + Lisää uusi) -> Varhainen puuttuminen

Jatkotoimet tarvittaessa:

Luokanopettajalla/-valvojalla on lakisääteinen velvollisuus **konsultoida opiskeluhuollon toimijoita heti huolen herätessä**. Oppilasta ja huoltajaa tulee tiedottaa konsultoinnista.

Jos tilanne ei korjaannu keskustelujen ja yhteydenottojen perusteella, on luokanopettaja/-valvojan tehtävänä koota monialainen asiantuntijaryhmä tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Ryhmän kokoonpanosta päätetään yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa (esim. kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, erityisopettaja).

Poissaolot yli 50 h

1. Luokanopettaja/-valvoja keskustelee oppilaan kanssa ja ottaa yhteyttä kotiin puhelimitse.
2. Luokanopettaja/-valvoja ohjaa oppilasta ja huoltajaa täyttämään koulupoissaolokyselyt [Kyselyt koulupoissaolojen oireiden ja syiden kartoitukseen](#).
3. Luokanopettaja/-valvoja täyttää varhaisen puuttumisen lomakkeen ja arvioi jatkotoimien tarpeen. Varhaisen puuttumisen lomake löytyy kyseisen oppilaan välilehdeltä Tuki -> Muut asiakirjat -> (mene kohtaan + Lisää uusi) -> Varhainen puuttuminen.
4. **Luokanopettaja/-valvoja kokoaa monialaisen asiantuntijaryhmän koulupoissaolojen syiden selvittämiseksi, käytössä olevien tukitoimien tarkastamiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi.** Ryhmän osallistujamäärä on suotavaa rajata ja ryhmä kokoontuu aina mahdollisimman pienellä kokoonpanolla. Ryhmän kokoonpanosta päätetään yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa (esim. kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, opiskeluhuollon toimijat, erityisopettaja sekä tarvittaessa koulun ulkopuolinen asiantuntija). Tapaamisessa **tehdään jatkosuunnitelma ja sovitaan seurantatapaaminen.**

Jatkotoimet tarvittaessa:

Sosiaalihuoltolain mukaista yhteydenottoa sosiaalihuoltopalveluihin tulee harkita, jos koulupoissaolot jatkuvat tukitoimista huolimatta. Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus. Perusteena koulunkäynnin vaarantuminen ja syrjäytymisriski sekä mahdollisesti jokin muu huolta herättävä syy.

Poissaolot yli 70 h

1. Luokanopettaja/-valvoja keskustelee oppilaan kanssa ja ottaa yhteyttä kotiin puhelimitse.
2. Luokanopettaja/-valvoja ohjaa oppilasta ja huoltajaa täyttämään koulupoissaolokyselyt, jos niitä ei ole vielä jostain syystä täytetty [Kyselyt koulupoissaolojen oireiden ja syiden kartoitukseen](#).
3. Luokanopettaja/-valvoja täyttää varhaisen puuttumisen lomakkeen ja arvioi jatkotoimien tarpeen. Varhaisen puuttumisen lomake löytyy kyseisen oppilaan välilehdeltä Tuki -> Muut asiakirjat -> (mene kohtaan + Lisää uusi) -> Varhainen puuttuminen
4. Luokanopettaja/-valvoja selvittää koulupoissaolojen syitä, kokonaistilannetta sekä tukitoimia **yhdessä oppilaan, huoltajan ja opiskeluhoitohenkilöstön kanssa monialaisessa asiantuntijaryhmässä**. Tärkeää on varmistaa, että poissaolojen syitä ja taustatekijöitä on kartoitettu riittävästi ja koulun tukitoimia on käytetty monipuolisesti. Mikäli koulun tukitoimet eivät ole olleet riittävät, toimitaan yhteistyössä koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa esim. perheneuvola, nuorisopsykiatria ja sosiaalitoimi.

Jatkotoimet tarvittaessa:

Jos koulupoissaolot jatkuvat tukitoimista huolimatta, tehdään sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto sosiaalihuoltopalveluihin tai lastensuojeluilmoitus. Perusteena koulunkäynnin vaarantuminen ja syrjäytymisriski sekä mahdollisesti jokin muu huolta herättävä syy. Koulun vahvat tukitoimet, jos poissaolot jatkuvat edelleen tai oppilas on jättäytynyt kokonaan pois koulusta:

- Ylläpidetään yhteyttä poissaolevaan oppilaaseen
- Ylläpidetään huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa
- Varmistetaan oppilaan asioissa mukana olevien toimijoiden roolit ja vastuut
- Varmistetaan, että oppilaan asiassa on sovittu vastuuhenkilö
- Pidetään yllä koululäsnäolon ja kouluun paluun tukitoimia
- Varmistetaan yksilölliset opetusjärjestelyt kouluun palaamisen tukena
- Varmistetaan opetusjärjestelyt oppilaan tukena, mm. kohtuullinen määrä kotitehtäviä pitkän koulupoissaolon jälkeen, eriyttäminen kaikilla tuen tasoilla, mahdollisuus monipuoliseen näyttöön ja arviointiin, kotona suoritettavat soveltavat tehtävät
- Erityiset opetusjärjestelyt, esim. koulupäivän osittainen lyhentäminen, vuosiluokkiin sitomaton opetus (vaatii aina viranhaltijapäätöksen ja terveysperusteisen lääkärintodistuksen POL 18 §)

Lähteet

Kearney., González, Graczyk, & Fornander. 2019. Reconciling contemporary approaches to school attendance and school absenteeism: Toward Promotion and Nimble Response, Global Policy Review and Implementation, and Future Adaptability (Part 1).

KouluKunnossa -läsnäolomalli. KouluKunnossa-hanke 2020–2023. [KouluKunnossa-verkkosivusto](#).

Koulupoissaolojen kartoitukseen. 2024. [Koulupoissolojen kartoitukseen – Koulupoissaolo](#).